

Rozmowa z tatą

o samorządzie terytorialnym i 30 latach od jego wprowadzenia

- Cześć tato, masz chwilę?
- Pewnie, a o co chodzi?
- Mam takie zadanie: 30 lat samorządu terytorialnego – wspomnienia i zmiany, jakie zaszły w okresie 30 lat w lokalnej wspólnotcie. Pomożesz?
- Ciekawy temat. Jasne, że pomogę, choć nie wiem, czy jestem do tego najlepszym kandydatem. Ale dobrze, zaczynamy. Co chciałbyś wiedzieć?
- Co to jest samorząd terytorialny?
- Definicja, do znalezienia w Internecie, brzmi: **Samorząd terytorialny** – *organizacja społeczności lokalnej (gmina, powiat) lub regionalnej (województwo samorządowe) i jednocześnie forma administracji publicznej, w której mieszkańcy tworzą z mocy prawa wspólnotę i względnie samodzielnie decydują o realizacji zadań administracyjnych, wynikających z potrzeb tej wspólnoty na danym terytorium i dozwolonych samorządowi przez ustawy, pod określonym ustawowo nadzorem administracji rządowej (źródło Wikipedia)*. Własnymi słowami należy to rozumieć jako działanie społeczności lokalnej w wypełnianiu obowiązków nałożonych przez regulacje prawne, ale z jak najszerszym skierowaniem tych działań na potrzeby lokalne. Musisz zrozumieć, że samorząd terytorialny działa w ramach polskiego systemu prawnego, czyli jego działanie jest uregulowane aktami prawa wskazanymi w Konstytucji. Niemniej w ramach realizacji praw i obowiązków nakładanych na samorząd możliwe jest podejmowanie działań, które będą odpowiadać konkretnym potrzebom danej społeczności lokalnej. Podejmowane są działania w jej interesie. Inaczej mówiąc, jeżeli do zadań samorządu należy utrzymanie i budowa ciągów komunikacyjnych, może to zostać zrealizowane poprzez budowę ścieżki rowerowej, jeśli takie jest zapotrzebowanie w tej społeczności lokalnej (bo np. drogi już są).
- Czyli to jest działanie władzy lokalnej na nasze potrzeby?
- Dokładnie tak.
- No właśnie, a jak się wybiera taką władzę lokalną, kto to może zostać wybrany?
- Władze lokalne, jak je nazywamy, wybierane są w wyborach, które odbywają się co 5 lat (wcześniej było to co 4 lata). Aby kandydować, musisz posiadać coś takiego jak

biernie prawo wyborcze. Oznacza, to że musisz spełniać określone warunki, aby móc kandydować – np. aby zostać wójtem, musisz mieć ukończone 25 lat życia. Czyli jeżeli masz 18 lat, to jako kandydat na wójta nie zostaniesz zarejestrowany, ale możesz kandydować np. do rady gminy. Drugim rodzajem prawa wyborczego (lokalnego) jest czynne prawo wyborcze, które należy rozumieć jako możliwość wybierania kandydatów do władz lokalnych. Takie prawo ma osoba, która w dniu głosowania kończy 18 lat i mieszka na terenie np. danej gminy (wybory radnych do rady gminy).

- Czyli za 5 lat będę mógł już głosować i jeżeli będę chciał, to kandydować w wyborach do rady gminy? Super!
- No cóż, tak właśnie jest.
- Tato, a jak to jest z tą 30 rocznicą – wcześniej nie było samorządu terytorialnego?
- Był, ale bardzo dawno temu. No dobrze, ale po kolei. W czasach PRL (wiesz co znaczy ta nazwa i jakiego okresu dotyczy, bo wielokrotnie o tym rozmawialiśmy) samorząd terytorialny nie działał. Wszystko było zarządzane przez władze centralne. Ale nie będę Ci opowiadał o zasadach działania władz PRL. Niemniej od 1989 roku w Polsce następowały zmiany ustrojowe (związane ze zmianą ustroju na demokratyczny), które doprowadziły do przywrócenia samorządu terytorialnego. W dniu 27 maja 1990 r. odbyły się pierwsze wybory do rad gmin i dlatego ten dzień (od 2000 roku oficjalnie) jest obchodzony jako dzień samorządu terytorialnego. Natomiast odpowiadając na wcześniejsze pytanie, samorząd terytorialny był w Polsce już wcześniej – przed wybuchem wojny, w czasach II Rzeczypospolitej. Ale po wojnie nie został na stałe reaktywowany. Dlatego mówi się, że w 1990 roku przywrócono, a nie stworzono, samorząd terytorialny.
- W 1990 roku miałeś tyle lat co ja teraz. Pamiętasz coś z tego?
- Zgadza się, miałem dokładnie tyle lat co ty i pamiętam sporo, bo się tym interesowałem. Zmiany, które miały wtedy miejsce, były czymś nowym i czuć było wśród dorosłych zmianę. Pamiętam, że ludzie byli bardzo zadowoleni z możliwości oddania głosu na kandydata, który im się podobał i miał interesujące poglądy, a nie na kandydata wskazanego przez władzę i reprezentującego jedynie interes centralny. Dużo się o tym mówiło, dyskutowało kogo należy poprzeć. Więcej, ludzie znali osoby które kandydowały, tym samym mieli poczucie takiej swojej lokalnej solidarności. Ja oczywiście z rodzicami poszedłem do lokalu wyborczego. Pamiętam, że było to dla

nich bardzo ważne, a i dla mnie też było to niewątpliwie wydarzenie. Później śledziłem w gazecie kupowanej przez dziadka, czy kandydat rodziców dostał się do rady gminy. Wyobraź sobie, że wtedy nie było możliwości sprawdzenia najnowszych doniesień o wynikach wyborów w Internecie, tak jak jest teraz.

- I co dostał się?
- Tak i pamiętam, że bardzo to ucieszyło moich rodziców i dziadków. To był późniejszy wieloletni działacz samorządowy. W 1999 roku samorząd terytorialny podzielony został na trzy szczeble – samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki. Czyli tak jak jest to teraz. Dzięki temu mamy możliwość głosowania w wyborach na osoby reprezentujące nas na szczeblu lokalnym (gmina), szerszym lokalnym (powiat) i w województwie.
- Uważasz tato, że samorząd terytorialny jest potrzebny?
- Zdecydowanie tak. Dzięki niemu rozwiązywanie lokalnych problemów jest łatwiejsze. Dzięki oddanym głosom masz możliwość oddziaływania na rozwój swojego lokalnego środowiska, angażowania się i współdecydowania o kierunkach rozwoju w zakresie najbliższego otoczenia, inwestycjach. Ważnym elementem związanym z samorządem terytorialnym jest integracja regionalna, budowanie poczucia patriotyzmu lokalnego. Ciekawą rzeczą związaną również z samorządem jest budżet obywatelski (partycypacyjny).
- A co to jest ten budżet obywatelski?
- Najprościej mówiąc, jest to udział demokratyczny mieszkańców gminy (miasta) w podjęciu decyzji o przeznaczeniu części środków z budżetu tej gminy na określone cele wybrane przez społeczność lokalną. Masz możliwość zadecydować o przeznaczeniu części pieniędzy na realizację projektu, działania na potrzeby lokalne.
- To bardzo fajne rozwiązanie. Podsumowując krótko naszą rozmowę powiedz czym dla ciebie był i jest samorząd terytorialny na przestrzeni tych 30 lat.
- Jest daną obywatelowi możliwością współdecydowania w sposób demokratyczny o zmianach wprowadzanych w otaczającym go lokalnie świecie poprzez wybór osób, które podejmują działania mające właśnie to na celu.
- Dziękuję za rozmowę.